

La 22 februarie 2018, Centrul Regional Francofon de Cercetări Avansate în Științe Sociale (CEREFREA) a organizat la sediul său din București conferința-dezbateri cu tema *170 ans depuis la révolution française de 1848. Une inspiration pour les révolutions des Pays Roumains*. O inițiativă binevenită, în condițiile în care atenția publicului se concentrază cvasiexclusiv pe centenarul Marii Uniri și se uită revoluția de la 1848, altminteri eveniment cu semnificație originară în parcursul care a condus la realizarea statului național unitar.

Vorbitorii au fost diferiți ca pregătire și preocupări, de la ambasadorul Franței la București, Michele Ramis, sau procurorul-general al României – Augustin Lazăr, până la Ioan-Bogdan Lefter, literat și ocazional comentator politic la televiziune. În cazul de față, această diversitate nu s-a dovedit însă utilă, întrucât intervențiile, în loc să se completeze reciproc, au lăsat în ansamblu mai curând impresia de improvizație. Remarcăm totuși conferința lui Ioan-Aurel Pop, intitulată *La leçon de la révolution française de 1848*, pe de o parte, pentru calitatea ei sintetică, acomodată astfel asistenței diverse, pe de altă parte, deoarece a readus în atenție revoluția română din Transilvania și în particular personalitatea politică a lui Avram Iancu, destul de trecută sub tăcere în timpul din urmă.

Alexandru Mamina

În ziua de 11 iunie 2018, la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” s-a desfășurat sesiunea de comunicări cu tema *Revoluția română de la 1848–1849: ideologie și percepții străine*. În anul centenarului Marii Uniri, care capacitează aproape în întregime interesul public, am considerat totuși necesar să rediscutăm și revoluția de la 1848–1849, nu numai fiindcă se împlinesc 170 de ani de la debutul ei, ci mai ales pentru că însăși realizarea statului național unitar este inteligibilă, ca proces istoric și voință politică, în raport cu proiectul emancipator formulat de generația pașoptistă. Cum scriam în alt cadru, Adunarea națională de la Alba-Iulia, din 1 decembrie 1918, a fost replica peste șapte decenii a celei de la Blaj, din mai 1848, sau pe un plan mai larg a fost replica tuturor adunărilor revoluționare desfășurate atunci în principatele române, în măsura în care au proclamat anumite revendicări naționale, au identificat modalități de acțiune și, nu în ultimul rând, au lansat conducătorii politici de mai târziu.

Dintre materialele prezentate remarcăm în ordinea expunerii, comunicarea lui Daniel Gicu, *Symbolismul ceremoniilor publice în timpul regimului revoluționar de la 1848 în Țara Românească*. Deși mai degrabă expozitivă decât esențialmente analitică, în sensul că vorbitorul a insistat mai mult asupra formelor ceremoniale și mai puțin asupra motivațiilor sau resorturilor mentale și de imaginar popular, aceasta are meritul că s-a îndreptat către un domeniu aproape deloc tratat în istoriografia românească, cel puțin cu privire la evenimentele din 1848–1849, și anume antropologia fenomenului politic. A propus așadar o abordare ofertantă, inserând factologia într-un context cultural și moral general, de natură să clarifice spre exemplu cauzele insuficienței unor măsuri ale guvernului provizoriu, precum și clivajul sesizabil încă sub anumite aspecte între mediul urban și cel rural.

Interesantă ni s-a părut de asemenea comunicarea lui Tudor Avrigan, intitulată *Simion Bărnuțiu: „luptător cu arma legii”*. Autorul, valorificând expertiza sa în materie de istorie și teorie a dreptului, a sesizat paradoxul gândirii juridico-politice a liderului ardelean, împărțită între invocarea drepturilor naturale pe filiera filosofiei luminate, respectiv sursele de inspirație savignyană cel puțin conservatoare, susceptibile să-i alimenteze printre altele convingerile așa-zis romaniste, criticate mai târziu de Titu Maiorescu. Am spune că prin atare gândire ambivalentă Simion Bărnuțiu personifica de fapt situația paradoxală în care se afla însăși națiunea română la 1848–1849, ridicată împotriva regimului de privilegii și excepții de sorginte medievală din principatul Transilvaniei, pe de o parte, însă confruntată cu centralismul nivelator kossuthist, pe de altă parte, obligată prin urmare să se

replieze ideologic pe argumentele specificității naționale și să colaboreze inclusiv cu autoritățile imperiale austriece împotriva represiunii practicate de trupele maghiare.

Comunicarea Venerei Achim, *Rapoarte consulare franceze despre anul 1848 în principate*, a plasat evenimentele din țările române în contextul geopolitic al epocii. Am înțeles astfel mai bine resorturile intervenției armate a Rusiei în Moldova, inexplicabilă la prima vedere, în condițiile în care, încă de la finele lunii martie 1848, aici nu se mai pune problema niciunei tentative revoluționare; din relatările diplomaților francezi, reiese că a fost vorba despre o acțiune preventivă, destinată să împiedice nu atât prezumtivele intenții sedicioase ale românilor, cât o eventuală concertare politico-militară a numeroșilor polonezi din Moldova, cu cei din teritoriile aflate sub stăpânirea Rusiei.

Tot din această comunicare am aflat, prin intermediul unei consemnări a reprezentantului Franței la Iași, Adolphe Guérault, ce anume l-a determinat pe domnitorul Mihail Sturdza, inițial timorat, lipsit de sprijinul consulului rus, și ca atare dispus să accepte *Petițiunea-proclamațiune* a boierilor și notabililor țării, să-și regăsească totuși energia morală și să reprime mișcarea lor cu ajutorul armatei. A fost vorba despre un incident frustrant, când unul dintre membrii delegației revoluționarilor de la palat l-a apucat de braț și l-a bruscăt, provocând furia domnitorului și determinându-l să acționeze în forță. Deși autoarea nu a formulat explicit această concluzie, ea ni se prezintă în virtutea resorturilor inerente ale psihologiei individuale, subsumabilă rolului subiectivității și al întâmplării în istorie.

Observăm, în sfârșit, interesul limitat al mai multor colegi din Institut, absenți la lucrările sesiunii. Împrejurarea este simptomatică pentru o deficiență mai veche din cercetarea autohtonă, și anume îngustimea de preocupări. Sunt încă destui aceia incapabili să treacă, fie și numai sub aspectul curiozității în legătură cu faptele, de limitele unei specializări restrânse adeseori la câțiva ani și aproape o singură problemă.

Alexandru Mamina